

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

CXXIV. *)

**A belső-magyarutczai unitárius templom fundamentuma le-
tétéle alkalmával július 16-án 1792-ben püspök Lázár István
által mondott beszéd és könyörgés.**

Ama jeruzsálemi igen dicsőséges első templomot építeni akaró bölcs királynak, a Salamonnak szavai: *Mostan az én Uram Istenem nyugodalmot adott énnekem minden felől* elannyira, hogy semmi ellenségem, és senkitől semmi bántódásom nincsen. Annak okáért ime azt gondolom magamban, hogy én építsek házat az én uramnak Istenemnek nevének *1. Kir 5: 4. 5.* Szerelmesim az Urban! A szónak ereje s jedzése szerint *Salamon békességes: Jeruzsálem pedig Békesség látását tészén.* Salamonok vagyunk tehát mi is egygyenyeggyen, ha békességesek vagyunk; e mi városunk pedig, ha vagyion benne békességnek látása s érzése, valóságos Jeruzsálem. A melyben midőn te is kolozsvári máter eklézsia a Te Uradnak Istenednek, nevének házát vagy templomát építeni szándékozol, nemde nem méltán magadéva teheted-é a bölcs Salamon mindjárt említettem szavait? Adott ugyanis mostanában tenéked a te Urad Istened békeséget, adott nyugodalmat, minderfelől annyira, hogy mostan immáron semmi ellenséged és senkitől semmi bántódásod nincsen. Békességet bizonyára és nyugodalmat adott a mi édes hazánk s ebben nekünk is unitáriusoknak az Isten, a midőn valamint a közelebbről már boldogult, úgy szintén a mostan dicsőségesen uralkodó felséges királyok s örökös fejedelmeink a maga szentséges kezeiben volt és lévő sziveket, nemes hazánk gyökeres és annak állandó békességére, ebből folyó boldogságára egyenesen szolgáló törvényeinek előbbeni erején helyben állítására kegyelmesen hajtotta s ennél fogva amaz ártalmas, és édes hazánkat is eleitől fogva igen sokat puszt-

*) 1716-ban elvételén Kolozsvárt az unitáriusoktól a piaczi nagy templom, melyet 150 évig birtak s 1667-ben egy égés után újra építettek, a minden javaiktól megfosztott és üldözött unitáriusok egy darabig magán házaknál és az úgynevezett Salamon templomában, egy teremben tartották istentiszteletüket, míg végre a száz év vége felé új templomot emelhetnek rendes istentisztelethelyül a belmagyar utczában E templom alapköve 1792-ben, tehát éppen most száz éve, tétetett le. E nagyjelentőségű mozzanatnak okmánya e két adat, melyeket itt közlünk. A templom 1796-ra készülvén el, fennállása és megnyitása nagyszerű tényét a mai nemzedék négy év múlva ünnepelheti. Szerk.

tított ellenkezéseket a keresztény lelkekből kioltatta, és mint a királynak az országgal, mint pedig ennek alsó, közép és főfő rendinek is, egymással sziveket, lelkeket egyben kapcsolta, s egyszersmint hozzánk is édesítette. Melynek bizonyos következése azon siralmas időknak is (melyekben keservesen emlékeztvén régi boldogságunkról, könnyes szemekkel néztük az ISTENI tiszteletre különösen épített ház nélkül való) a mi Isten dicsősége előmozdítására törekedő szabadságunk megadattatása által lett azon elenyészése, mely szerint se felséges királyunktól, se örökös fejedelmunktől, sem országunk főfő, közép és alsó rendeitől, semmi bántódásunk és semmi akadályoztatásunk nincsen: sőt ellenben mint azok hozzánk hajló sziveknek édes gyümölcsét is kostoltuk: azoknak bővebb gyümölcseihez is egész reménységgel vagyunk. Ugyanis ha 3 Egyiptusi király kész volt segíteni Salamont az Isten temploma építésiben, mit nem remélhetünk a mi kegyelmes királyunktól, mint hazánk édes Atyától? Mit nem remélhetünk a mi édes hazánk főfő minden rendeitől, s abban minket is szerető s hozzánk jó szivet mutató keresztény febarátainktól? kiknek hozzánk édesített indulatjokért dicséret, dicsőség legyen Istenünknek! És ezek már szerelmesim azok, melyeknek méltó meggondolások szülte bennünk azt az indulatot, mely szerint mi is a mi Urunknak Istenünknek neve dicsőségére ez helyen elmivezett templom és torony építéséhez fogunk, remélvén, hogy ha szinte nincsen is, e munkához megkivántató elég ereje, s költsége szent Gyülekezetünknek, mintazonáltal a ki el kezdette bennünk a jót, ugyanaz bennünk azt tökéletességre is viszi. Azért is, midőn részszerént már indult, nagyobb részben pedig szintén indulni akar a fundamentum: Jertek szerelmesseim menjünk Istenünkhöz a segedelemért rövid fohászkodásunk által s így imádkozunk felséges istennek:

Felséges Isten! mi reánk vigyázó kegyes Atyánk s dolgainknak segedelme! mindeneket te birsz és igazgatsz; az embereknek minden igyekezete a te segítséged nélkül hiába való, munkája s fáradtsága haszontalan, sőt a munkást is megszégyeníti; te uram minden mi utainkat és ősvényeinket is intézed, gondoskozásainkat, melyeket a te szent nevedben felveendők vagyunk, nem nézvén egyenesen a te nagy nevednek felmagasztalására, nézvén arra, hogy alkalmazatosok lehessünk a te dicsőségedre, imé a te szentséges nevedbe kívánjuk megvetni a te dicsőségedre ezen helyen építeni elintézett templomnak s toronynak alsó fundamentumát. Légyen azért kedves te előtéd a mi igyekezetünk, kedves légyen munkánknak ezen kezdete, s annak mindvégiglen is legyen véllünk segedelmed, véllünk legyen Isten gondviselése és a te jobb kezédnek segedelme, pótolja ki kölcségünket, egyszersmind pedig munkásink is, tetőled oly erővel, s buzgósággal megáldatva legyenek, hogy hivatalokban igazán igyekeztvén s tökéletesen munkálkodván, megbizonyosodják annak végén, hogy mi ő véllék egyetemben az Urnak munkálkodtunk és így meg ne csufoltassunk azzal: Ezen gyülekezet kezdet építeni, s nem tudta

elvégezni; hanem sőt inkább nyilvánvaló legyen az, hogy erős torony az urnak neve, és a ki ahoz folyamodik s ragaszkodik meg nem szégyenül, hanem sőt inkább megtartatik s boldogíttatik. Hallgass meg minket édes atyánk ezekben, sz. fiad a *Jézus* nevében

Ammen.

Ekkleziásiai levéltár fasc. XXXIII. nro 11.

Közli: FERENCZ JÓZSEF.

CXXV.

A belső magyarutczai unitárius templom alapjába tett emlékirat.

In Sepiternam Memoriam.

Religione Unitaria, contradistincte ad Trinitariam ita nominata, licet natales suos Jesu Christo et ejus Apostolis debeat, Claudiopoli tamen circa Annum 1540, coepit propagari, a quo Tempore, ad praesens usque, plurimas quoad Sacra sua, Scholam item, ut et Politicam Civitatis Directionem, subivit Vicissitudines. Enimvero 1-o: Quoad sacra attinet; Tanta prope ortum suum erant ejusdem Incrementa, ut mox sub decursu ejusdem unius Lustris, tota Civitas è Lutheranis, paulo ante a R. Catholica Religione deficientibus, ad Unitariam transiverit, cooperantibus aliquot Viris, maxime vero Francisco Davidis, qui etiam e Reformato Unitarius factus, posteaquam super Lapide, quodam tunc in Platea Thordana, exposit autem nostris etiam temporibus, in illius anteriore angulo jacente, diu concionatus fuisset, publicò Plebis Audientis, quin etiam Plebani Civitatis Caspari Ilélthi vel Helthai applausu deductus est ad Templum Cathedrale in Fo-ro situm, eo ad huc tempore, quoad structuram imperfectum, ubi cathedrâ ipsi oblatâ, tanta multitudo Religionem Unitariam amplexa est, ut non tantum Domus Parochialis Plebaniae cum Templo cathedrali manserit apud Populum, jam tum Unitariam Religionem profitentem, sed et Templum idem Forense, mox ambitu quoque Officinarum mercatoriarum circumdatum, cum ricino eidem Templo novo, jam nunc desolato, majori ex parte aedificatum fuerit. Verum mox anno scilicet 1572. Joanne Secundo Sive Joanne Sigismundo Rege, ac Principe Transsylvaniae Unitario Fatis cedente, omnis Res Unitariorum declinare coepit, adeo quidem, ut iidem, Divo Carolo Sexto regnante, post perpassas Vicissitudines varias, ad extremum, gravi quoque Executione militari, jam tum tridua vexati, praedecarata duo Tempia, Anno 1716. 30-a marty, una cum Templo tertio in-Suburbio, vico scilicet S. Petri, pariter majori ex parte ab ipsis extracto ac aliis Bonis quam plurimis sibi propriis, Venerabili R. Catholicae cedere debuerunt, Unitariis sine exercendorum Sacrorum